

Ξεκλειδώνοντας τα Δικαιώματα των Παιδιών

Ενισχύοντας την ικανότητα των επαγγελματιών της Ε.Ε. να
εκπληρώνουν τα δικαιώματα των ευάλωτων παιδιών

Οδηγός για τη Χρήση του Εκπαιδευτικού Υλικού

Με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος «Θεμελιώδη Δικαιώματα
και Ιθαγένεια» της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με την επιπλέον χρηματοδότηση του Allan & Nesta Ferguson Charitable Trust

coram **clc**
Children's Legal Centre

CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG
KIEMELKEDŐEN KÖZHASZNÚ EGYESÜLET
FAMILY CHILD YOUTH ASSOCIATION

coram
Voice
getting young voices heard

 errc
european roma rights centre

 UCC
University College Cork, Ireland
Coláiste na hOllscoile Corcaigh

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα	2
Ευχαριστίες	3
Σχετικά με αυτόν τον οδηγό	4
Γιατί και πώς αναπτύχθηκε αυτό το υλικό;	4
Ποιοί είναι οι όροι και προϋποθέσεις χρήσης;	5
Πώς μπορεί το υλικό να ενσωματωθεί σε επιμορφωτικά προγράμματα;	6
Πώς μπορεί να προσαρμοστεί το υλικό για διαφορετικές ομάδες συμμετεχόντων;	7
Πώς θα πρέπει οι συντονιστές να χρησιμοποιήσουν αυτό το υλικό;	8
Πώς θα πρέπει οι συμμετέχοντες να χρησιμοποιήσουν αυτό το υλικό;	8
Παράρτημα Α – Ενδεικτικό πρόγραμμα για τριήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο	9
Παράρτημα Β – Λίστα δραστηριοτήτων στις κατ’ουσίαν ενότητες	12

ΑΥΤΟ ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ:

Coram Children’s Legal Centre, UK

Coram Voice, UK

European Roma Rights Centre, Hungary

Με την υποστήριξη των:

The Child Law Clinic, University College Cork, Ireland

Family Child Youth Association, Hungary

ΟΙ ΛΟΙΠΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ:

FICE Bulgaria

Κοινωνική και Εκπαιδευτική Δράση, Ελλάδα

Nobody’s Children Foundation, Poland

Children of Slovakia Foundation

Estonian Centre for Human Rights

L’Albero della Vita Cooperative Sociale, Italy

Czech Helsinki Committee, Czech Republic

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το υλικό συνέγραψαν η Καθ. Carolyn Hamilton του Coram International του Coram Children's Legal Centre, οι Δρ. Lynn Brady και Jo Woolf του Coram Voice, οι Judit Geller και Adam Weiss του Ευρωπαϊκού Κέντρου των Δικαιωμάτων των Ρομά, με την υποστήριξη της Δρ. Ursula Kilkelly του Child Law Clinic του Πανεπιστημίου του Cork και της Δρ. Maria Herczog του Family Child Youth Association από την Ουγγαρία. Ειδική μνεία οφείλεται στους Ruth Barnes, Awaz Raoof, Jorun Arndt και στην Jen Roest από το Coram Children's Legal Centre και τον Ido Weijers από το Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης, για την πολύτιμη συνδρομή τους.

Ευχαριστούμε επίσης όλους εκείνους που συνέβαλαν στην επιμόρφωση, συμπεριλαμβανομένων των εταίρων στο έργο: Children of Slovakia Foundation, Estonian Centre for Human Rights, FICE Bulgaria, L' Albero della Vita Cooperativa Sociale, Empowering Children Foundation, Κοινωνική και Εκπαιδευτική Δράση και Czech Helsinki Committee.

Επιπρόσθετα, η ομάδα σχεδιασμού του υλικού επιθυμεί να εκφράσει την ευγνωμοσύνη της προς τους Coram Voice's Care Experienced Champions και προς όλα τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους, που συμμετείχαν στις συζητήσεις των ομάδων στόχου στις πιλοτικά υλοποιούσες χώρες, που παρείχαν τη γνώμη τους και την ανεκτίμητη συνεισφορά τους, κατά το στάδιο της συγγραφής.

Ειδικές ευχαριστίες απευθύνουμε στο «Πρόγραμμα Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ιθαγένεια» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η έκδοση παρήχθη με την οικονομική τους υποστήριξη, ως μέρος του έργου «*Ξεκλειδώνοντας τα Δικαιώματα των Παιδιών: Ενισχύοντας την ικανότητα των επαγγελματιών στην Ε.Ε. να εκπληρώνουν τα δικαιώματα των ευάλωτων παιδιών*». Οι συγγραφείς είναι επίσης ευγνώμονες στο Allan and Nesta Ferguson Charitable Trust για την ευγενική του χορηγία στο παρόν έργο.

Για τα περιεχόμενα αυτής της έκδοσης αποκλειστική ευθύνη φέρουν το Coram Children's Legal Centre και οι εταίροι του και σε καμία περίπτωση δεν θα έπρεπε να θεωρείται πως εκφράζουν τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

«Πάνω απ' όλα, οι ειδικοί πρέπει να τα έχουν καλά με τον εαυτό τους. Αν δεν τα έχουμε καλά με τον εαυτό μας, δεν μπορούμε να βοηθήσουμε τα παιδιά.»

Συμμετέχων στην Ομάδα Στόχου, Ελλάδα

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΟΔΗΓΟ

Αυτός ο Οδηγός έχει δημιουργηθεί για να βοηθήσει όλους όσους ενδιαφέρονται να χρησιμοποιήσουν το υλικό για να προωθήσουν και να προστατέψουν τα δικαιώματα των παιδιών στο πλαίσιο της δικαιοσύνης, μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων. Μεταξύ άλλων μπορεί να αφορά:

- Κυβερνητικούς αξιωματούχους και υπηρεσίες που επιθυμούν να ενσωματώσουν το υλικό στην αρχική ή συνεχιζόμενη, εν τη υπηρεσία, εκπαίδευση
- Επιβλέποντες ειδικών-επαγγελματιών και άλλων δραστηριοποιούμενων στο χώρο, που εργάζονται με παιδιά
- Εκπαιδευτές που επιθυμούν να παραδώσουν την επιμόρφωση στο προσωπικό τους
- Κοινωνικούς λειτουργούς και οργανισμούς ή οργανώσεις που εργάζονται με παιδιά
- Ενδιαφερόμενα άτομα

ΓΙΑΤΙ ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΕ ΑΥΤΟ ΤΟ ΥΛΙΚΟ;

«Γιατί να αναπτυχθεί αυτό το υλικό»

Για τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους, οι αποφάσεις που λαμβάνονται στις δίκες οικογενειακού δικαίου και σε άλλες δικαστικές διαδικασίες μπορεί να έχουν ένα σημαντικό, μακροπρόθεσμο αντίκτυπο στην ευημερία τους, την ανάπτυξη και τις μελλοντικές εξελίξεις.

Οι διεθνείς προδιαγραφές, όπως και πολλές κρατικές νομοθεσίες στην Ευρώπη, αναγνωρίζουν πως τα παιδιά και οι νέοι έχουν το δικαίωμα να εκφράζουν τις απόψεις τους και πως οι επιθυμίες και τα αισθήματά τους πρέπει να αντικατοπτρίζονται στις αποφάσεις που τους αφορούν. Αυτό το έργο εκκίνησε από ανησυχία πως τα εν λόγω δικαιώματα απέχουν παρασάγγας από την εκπλήρωσή τους εν μέρει εξαιτίας της έλλειψης δεξιοτήτων και γνώσεων μεταξύ των επαγγελματιών και των δραστηριοποιούμενων στο χώρο ως προς το πώς να επικοινωνεί κανείς αποτελεσματικά και ευαισθητοποιημένα με τα παιδιά και πώς να τα βοηθά να συμμετέχουν κατ'ουσίαν στις αποφάσεις που τα επηρεάζουν.

Το έργο, με τίτλο «Ξεκλειδώνοντας τα Δικαιώματα των Παιδιών: Ενισχύοντας την ικανότητα των επαγγελματιών της Ε.Ε. να εκπληρώνουν τα δικαιώματα των ευάλωτων παιδιών», απασχόλησε εταίρους από δέκα ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένων των Coram Voice και Coram Children's Legal Centre από το Η.Β., FICE Bulgaria, Czech Helsinki Committee, University College Cork, Children of Slovakia Foundation, Estonian Centre for Human Rights, European Roma Rights Centre (Ουγγαρία), Fondazione L'Albero della Vita (Ιταλία), Empowering Children Foundation (Πολωνία), Κοινωνική και Εκπαιδευτική Δράση (Ελλάδα), και FCYA Hungary.

Πριν να αναπτυχθεί το υλικό, οι εταίροι επιδόθηκαν σε μια άσκηση χαρτογράφησης, η οποία κατέδειξε την έλλειψη υποχρεωτικής και προαιρετικής προ την ανάληψη υπηρεσίας, αλλά και εν τη υπηρεσία, επιμόρφωσης στα δικαιώματα του παιδιού και την παιδική ανάπτυξη για μια γκάμα επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά. Με βάση την ανησυχία που ανέκυψε, η επιτροπή σχεδιασμού καθόρισε ότι θα ήταν απαραίτητο να επικεντρωθεί στο σχεδιασμό υλικού που ενδυναμώνει τις δεξιότητες όλων των επαγγελματιών και των δραστηριοποιούμενων σε αυτούς τους χώρους, με ιδιαίτερη έμφαση στην επικοινωνία ως ενοποιητική ανάγκη.

“Τι είδους σεμινάριο είναι αυτό;”

Προκειμένου να έχει τον ευρύτερο δυνατό αντίκτυπο στους περισσότερους επαγγελματίες, αυτό το σεμινάριο βασίζεται στην **ανάπτυξη δεξιοτήτων**. Αυτό σημαίνει πως επικεντρώνεται στο να παρέχει στους συμμετέχοντες τα εργαλεία και τις δεξιότητες για να προστατεύουν και να προάγουν τα δικαιώματα των παιδιών, και να επικοινωνούν αποτελεσματικά μαζί τους **στην πράξη**. Αυτό επίσης σημαίνει πως το επιμορφωτικό αυτό σεμινάριο δεν υπεισέρχεται σε εκτενείς θεωρητικές και τεχνικές λεπτομέρειες. Προτάσεις για επιπλέον μελέτη ή πρόσθετες πηγές συμπεριλαμβάνονται στο παρόν υλικό, προς υποστήριξη της περαιτέρω επιμόρφωσης.

“Ποιές δεξιότητες καλύπτονται σ’αυτό το σεμινάριο;”

Αυτό το σεμινάριο καλύπτει τις ακόλουθες δεξιότητες:

- Γιατί, πότε, πού και πώς **να ακούμε** τα παιδιά, με τρόπο φιλικό προς αυτά, και πώς να διαχειριζόμαστε τις πληροφορίες που λαμβάνουμε από αυτά;
- Γιατί, πότε, πού και πώς **να επικοινωνούμε** με τα παιδιά, με τρόπο φιλικό προς αυτά, και πώς να διαχειριζόμαστε τις πληροφορίες που λαμβάνουμε από αυτά;
- Πώς να διαμεσολαβούμε για φιλικές προς το παιδί δικαστικές διαδικασίες;

“Ποιές άλλες πληροφορίες καλύπτονται σ’αυτό το σεμινάριο;”

Πέραν των δεξιοτήτων που παρατέθηκαν ανωτέρω, το υλικό του σεμιναρίου καλύπτει επίσης και, ως ένα βαθμό, γνωσιακή μάθηση σχετικά με το:

- Ποιές είναι οι βασικές αρχές των διεθνώς αναγνωρισμένων δικαιωμάτων των παιδιών;
- Ποια είναι μερικά από τα βασικά μηνύματα στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, τόσο από την πλευρά των επαγγελματιών όσο και των παιδιών;
- Πώς μπορούν η ανάπτυξη και η συμπεριφορά ενός παιδιού να επηρεάζουν την επικοινωνία και πώς θα πρέπει οι επαγγελματίες να ανταποκρίνονται στις εξατομικευμένες ανάγκες των παιδιών πιο αποτελεσματικά;

ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΡΗΣΗΣ;

Απαγορεύεται η χρήση του παρόντος υλικού χωρίς την ευκρινώς προβαλλόμενη αναγνώριση της κυριότητας, προέλευσης και ανάπτυξής του δια των συνδυασμένων δραστηριοτήτων όλων των εταίρων και του Coram Children’s Legal Centre, ως ακολούθως:

“© Coram Children’s Legal Centre. Developed by Coram Children’s Legal Centre and Coram Voice, UK, European Roma Rights Centre, Hungary, the Child Law Clinic at University College Cork, Ireland, FCYA Hungary, FICE Bulgaria, Czech Helsinki Committee, Children of Slovakia Foundation, Estonian Centre for Human Rights, Fondazione L’Albero della Vita, Italy, Empowering Children Foundation, Poland, and Social Educational Action, Greece as part of the project “Unlocking Children’s Rights: Strengthening the capacity of professionals in the EU to fulfil the rights of vulnerable children”.

This project is co-funded by the Fundamental Rights and Citizenship Programme of the European Union. Additional funding was provided by the Allan and Nesta Ferguson Charitable Trust.”

ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΝΑ ΕΝΣΩΜΑΤΩΘΕΙ ΣΕ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ;

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι να ενσωματώσει κανείς αυτό το υλικό σε διαφορετικά επιμορφωτικά προγράμματα.

1. **Ως ολοκληρωμένο σεμινάριο:** θα ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθεί το πλήρες πακέτο του τριήμερου σεμιναρίου ως πλήρες σεμινάριο αυτοτελώς ή ως τμήμα εκτενέστερου σεμιναρίου.
2. **Ως ανεξάρτητες ενότητες:** οι ενότητες διασυνδέονται αλλά είναι ανεξάρτητες και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από μόνες τους, όπως και όταν χρειάζεται. Χρησιμοποιήστε τις ένα απόγευμα υπό τη μορφή επιμόρφωσης – υπενθύμισης για το προσωπικό, ή ως κομμάτι ενός εργαστηρίου (workshop) ή μιας ετήσιας συνάντησης.
3. **Ως ανεξάρτητες δραστηριότητες:** οι επιμέρους δραστηριότητες μπορούν να χρησιμοποιηθούν όπως και όταν χρειάζεται σε ένα φάσμα πλαισίων. Κάθε δραστηριότητα ξεκινά σε μια καινούρια σελίδα στο υλικό του συντονιστή. Αυτοί που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν τις δραστηριότητες θα πρέπει να συμβουλευθούν προσεκτικά το υλικό των συμμετεχόντων και τις παρουσιάσεις (PowerPoints), ώστε να εξασφαλίσουν τη χρήση των σωστών διαφανειών και του αντίστοιχου διανεμόμενου υλικού (handouts).
4. **Με την εθνική νομοθεσία:** υπάρχει δυνατότητα να ενσωματωθεί η εθνική νομοθεσία σε κάποιες από τις ενότητες. Αναφορικά με τους όρους χρήσης αυτού του υλικού, όπου το υλικό θα πρέπει να τροποποιηθεί ή να προσαρμοστεί, πρέπει να ζητηθεί η άδεια του Coram Children's Legal Centre, UK.
5. **Πιστοποίηση:** Υπάρχει δυνατότητα αυτό το υλικό να χρησιμοποιηθεί ως μέρος προγραμμάτων που παρέχουν πιστοποίηση. Ωστόσο, παρακαλείστε να λάβετε υπόψη τους ως άνω όρους σχετικά με τις τυχόν τροποποιήσεις και προσαρμογές.

ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΕΙ ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ;

Όπως αναφέρθηκε ήδη στον παρόντα Οδηγό, αυτό το υλικό σχεδιάστηκε ώστε να αφορά όλους τους επαγγελματίες και τους δραστηριοποιούμενους στο χώρο, που υποστηρίζουν και εργάζονται με παιδιά στο πλαίσιο παροχής κατ'οίκον φροντίδας, στο πλαίσιο κράτησης, στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας ή της δικαιοσύνης γενικότερα και σε όσα άλλα πλαίσια είναι δυνατόν. Επιπρόσθετα, το υλικό έχει σχεδιαστεί ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε σπονδυλωτό πλαίσιο, όπου οι ενότητες, παρότι διασυνδεδεμένες, μπορούν να αποτελέσουν αυτοτελή θέματα παραδόσεων ή να συνδυαστούν, κατά βούληση, μεταξύ τους.

Ως εκ τούτου, υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τρόποι να γίνει η διαχείριση των συμμετεχόντων, της διαθεσιμότητας και της διάρκειας της επιμόρφωσης. Ο ακόλουθος πίνακας μπορεί να βοηθήσει τους συντονιστές να αποφασίσουν ποιές ενότητες να προτεραιοποιήσουν ανάλογα με την ομάδα και το πλαίσιο της επιμόρφωσης. Παρακαλείστε να προσέξετε, ωστόσο, πως το σύνολο του υλικού θεωρείται πως αφορά όλους τους επαγγελματίες και τους πρακτικά δραστηριοποιούμενους στο χώρο και πως ο κατωτέρω είναι απλά ένας προτεινόμενος οδηγός.

Ενότητα	Διάρκεια	Επίκεντρο και θέματα κλειδιά
Εισαγωγική Ενότητα	1 ώρα και 15 λεπτά	Συστάσεις μεταξύ συμμετεχόντων Εισαγωγή στο υλικό
Ενότητα 1 – Εισαγωγή στα Δικαιώματα του Παιδιού	3 ώρες	Δικαιώματα του παιδιού Θεμελιώδεις αρχές Διακρίσεις
Ενότητα 2 – Εισαγωγή στην Παιδική Ανάπτυξη και Επικοινωνία	2 ώρες και 15 λεπτά	Παιδική ανάπτυξη Πώς η ανάπτυξη επιδρά στην επικοινωνία
Ενότητα 3 – Δεξιότητες Επικοινωνίας	9 ώρες 30 λεπτά έως 10 ώρες	Επικοινωνία με παιδιά Μη λεκτική επικοινωνία Προκλήσεις στην επικοινωνία
Ενότητα 4 – Οι Κατευθυντήριες Γραμμές για Φιλική προς το Παιδί Δικαιοσύνη	2 ώρες	Φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη Δικαιώματα του παιδιού στο πλαίσιο της δικαιοσύνης
Καταληκτική Ενότητα	30 λεπτά	Συμπεράσματα και πιστοποιητικά

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΟΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΟΥΝ ΑΥΤΟ ΤΟ ΥΛΙΚΟ;

Το παρόν, «Επιμορφωτικό Υλικό για Συντονιστές», περιέχει λεπτομερείς, βήμα-προς-βήμα οδηγίες για την διεκπεραίωση κάθε τμήματος του σεμιναρίου. Παρόλο που το υλικό έχει σχεδιαστεί για ένα τριήμερο σεμινάριο, είναι δυνατό να πραγματοποιηθούν ξεχωριστά οι παραδόσεις ανά μέρες, ανά ενότητες, ή ακόμα, και ανά δραστηριότητες.

Η επιμόρφωση κάνει χρήση διαφόρων παρουσιάσεων PowerPoint (μίας για κάθε ενότητα), που μπορούν να παραδοθούν με τη χρήση προβολέα διαφανειών ή/και με την εκτύπωση και διανομή αντιγράφων, ανάλογα με τους διαθέσιμους πόρους. Οι παρουσιάσεις PowerPoint είναι σχεδιασμένες να συμπεριλαμβάνουν αρκετές λεπτομέρειες ώστε να μπορέσει ο συντονιστής να κατευθύνει το σεμινάριο χωρίς να χρειαστεί να ανατρέξει σε αυτές τις σημειώσεις, δίνοντας έτσι την ευκαιρία στον συντονιστή να προσαρμόσει την εκπαίδευση στο προσωπικό του σιλ.

Όλες οι παρουσιάσεις περιλαμβάνουν ευκαιρίες για ερωτήσεις και συζητήσεις – και οι συντονιστές θα πρέπει να αισθάνονται πως μπορούν άνετα να προσθέσουν και τις δικές τους, με βάση τις προσωπικές τους γνώσεις και τις δεξιότητες και εμπειρίες των συμμετεχόντων. Ένα μεγάλο ποσοστό της επιμόρφωσης αφιερώνεται σε ασκήσεις και δραστηριότητες που απαιτούν συμμετοχή και στοχεύουν στη διευκόλυνση της ενεργούς μάθησης.

Όπου κρίθηκε κατάλληλο και δυνατό μέσα στο πλαίσιο αυτού του πολυ-εθνικού επιμορφωτικού σεμιναρίου, το υλικό παραχωρεί δυνατότητες στους συντονιστές να προσαρμόσουν την παράδοση στο τοπικό πλαίσιο του Κράτους Μέλους. Αυτές οι δυνατότητες συνοδεύονται από τη φράση «Εθνικό Πλαίσιο».

Αν οι συντονιστές προσαρμόσουν ή προσθέσουν υλικό στο σεμινάριο αυτό, το πρόσθετο υλικό παραμένει άποψή τους και μοναδική ευθύνη γι'αυτό φέρουν οι ίδιοι και, όπου εφαρμόζεται, ο υλοποιών εταίρος του έργου, ενώ δεν αντικατοπτρίζονται απαραίτητα οι απόψεις και πολιτικές της ομάδας σχεδιασμού.

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΟΥΝ ΑΥΤΟ ΤΟ ΥΛΙΚΟ;

Κάθε συμμετέχων θα πρέπει να λάβει ένα τετράδιο εργασίας για κάθε ενότητα. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει επίσης να λάβουν παρουσιάσεις PowerPoint για κάθε ενότητα. Αυτά τα τετράδια εργασίας εμπεριέχουν όλες τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες σε κάθε συμμετέχοντα για την εισαγωγική ενότητα αυτού του σεμιναρίου. Κάθε ενότητα έχει το δικό της τετράδιο εργασίας για συμμετέχοντες. Το τετράδιο εργασίας εμπεριέχει πληροφορίες για τις πηγές και πληροφοριακά δελτία, όπως και χώρο για σημειώσεις.

Κάθε ενότητα αντιστοιχεί επίσης σε μια παρουσίαση PowerPoint, που μπορεί να διεξαχθεί με τη χρήση προβολέα διαφανειών (projector), και/ή μέσω διανεμόμενου υλικού (hand-outs), ανάλογα με τις υπάρχουσες υποδομές και τους πόρους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α – ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΡΙΗΜΕΡΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

ΗΜΕΡΑ ΠΡΩΤΗ

	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΥΛΙΚΟ	ΜΕΘΟΔΟΣ
09:00-10:00	ΕΕ.1: Συστάσεις και βασικοί κανόνες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος ΕΕ ▪ PowerPoint ΕΕ διαφάνειες 1-6 ▪ Χάρτινος πίνακας παρουσιάσεων και στίλο 	Ομαδική Συζήτηση και παρουσίαση
10:00-10:15	ΕΕ.2: Ενδοσκοπήση	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος ΕΕ ▪ PowerPoint ΕΕ διαφάνειες 7-8 και 2 ▪ Χάρτινος πίνακας παρουσιάσεων και στίλο, πινέξες ή ταινία για την παρουσίαση 	Ατομική άσκηση, ομαδική δουλειά και συζήτηση
10:30-10:50	1.1: Τα δικαιώματα του παιδιού – το διεθνές και περιφερειακό πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε1 ▪ PowerPoint Ε1 διαφάνειες 1-10 	Παρουσίαση
10:50-12:00	1.2: Θεμελιώδεις αρχές (υποενότητες Α-Δ)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε1 ▪ PowerPoint Ε1 διαφάνειες 11-37 ▪ Χάρτινος πίνακας παρουσιάσεων και στίλο 	Παρουσίαση, συζήτηση και ασκήσεις
13:00-14:30	1.3: Τα δικαιώματα των παιδιών στο εθνικό πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε1 ▪ PowerPoint Ε1 διαφάνεια 38 ▪ Χάρτινος πίνακας παρουσιάσεων και στίλο 	Ασκήσεις και ομαδική παρουσίαση
ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΑ	1.4 Προαιρετική άσκηση: Τα δικαιώματα του παιδιού στο επαγγελματικό πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε1 ▪ Χάρτινος πίνακας παρουσιάσεων και στίλο 	Άσκηση
14:30-15:00	2.1: Παιδική ανάπτυξη και επικοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε2 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε2 διαφάνειες 1-10 	Παρουσίαση και συζήτηση
15:15-16:00	2.2: Σημαντικοί παράγοντες για την παιδική ανάπτυξη και επικοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε2 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε2 διαφάνειες 11-17 	Παρουσίαση, συζήτηση και ασκήσεις
16:00-17:00	2.3: Αναπτυξιακοί, προσωπικοί και κοινωνικοί παράγοντες που ενδέχεται να επιδρούν στην επικοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε2 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε2 διαφάνειες 18-21 	Περιπτώσιολογική μελέτη και άσκηση

ΗΜΕΡΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΥΛΙΚΟ	ΜΕΘΟΔΟΣ
09:15-09:45	3.1 Γιατί πρέπει οι επαγγελματίες να επικοινωνούν με τα παιδιά;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνειες 1-3 ▪ Χάρτινος πίνακας παρουσιάσεων και στίλο 	Ομαδική άσκηση με όλους τους συμμετέχοντες
09:45-10:15	3.2 Πότε πρέπει να επικοινωνούν οι επαγγελματίες με τα παιδιά;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνειες 4-5 	Συζήτηση
10:30-11:30	3.3 Πού πρέπει να λαμβάνει χώρα η επικοινωνία;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνεια 6 ▪ Χαρτάκια Post-it 	Συζήτηση και άσκηση
11:30-12:15	3.4 Τι πρέπει να κάνουν οι επαγγελματίες με τις παρεχόμενες πληροφορίες;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνεια 7 	Συζήτηση
13:30-17:00 (ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ)	3.5 Τρόποι επικοινωνίας: Μη-λεκτική επικοινωνία (30 λεπτά)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 	Άσκηση
	3.6 Τρόποι επικοινωνίας: αναγνώριση και υπερνίκηση εμποδίων στην επικοινωνία (30 λεπτά)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνειες 8-9 	Ομαδική άσκηση
	3.7 Τρόποι επικοινωνίας: τόνος, γλώσσα και προσέγγιση φιλικά προς το παιδί (30 λεπτά)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνεια 10 	Άσκηση
	3.8 Τρόποι επικοινωνίας: επικοινωνώντας με παιδιά που παρουσιάζουν προκλητική συμπεριφορά (45 λεπτά)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνειες 11-15 ▪ Χάρτινος πίνακας παρουσιάσεων και στίλο 	Άσκηση και συζήτηση
	3.9 Τρόποι επικοινωνίας: επικοινωνώντας με εφήβους και νεαρά άτομα (30 λεπτά)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνεια 16 ▪ Χάρτινος πίνακας παρουσιάσεων και στίλο 	Άσκηση και συζήτηση

ΗΜΕΡΑ ΤΡΙΤΗ

	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΥΛΙΚΟ	ΜΕΘΟΔΟΣ
09:00-12:30 (ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ)	3.10 Τρόποι επικοινωνίας: Εργαλειοθήκες δημιουργικής επικοινωνίας	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνειες 16-23 	Άσκηση
	3.11 Τρόποι επικοινωνίας: Σχεδιασμός για θετική επικοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε3 διαφάνειες 24-25 ▪ Χάρτινος πίνακας παρουσιάσεων και στίλο 	Άσκηση
	3.12 Τρόποι επικοινωνίας: Παιχνίδια ρόλων για την επικοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 	Παιχνίδια Ρόλων
	3.13 Τρόποι επικοινωνίας: Επιλύοντας τις επικοινωνιακές προκλήσεις μέσα από τη συνεργασία	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε3 	Άσκηση
13:30-14:00	4.1: Εισαγωγή στις κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης για φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε4 ▪ Παρουσίαση PowerPoint Ε4 διαφάνειες 1-19 	Παρουσίαση και συζήτηση
14:00-15:30	4.2: Άσκηση στις Κατευθυντήριες Γραμμές	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος Ε4 ▪ Περιοδικά, ψαλίδια, κόλλα, χαρτόνι, στίλο 	Άσκηση
15:30-15:45	ΚΕ.1: Συμπλήρωση φόρμας για τις μαθησιακές εμπειρίες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος ΚΕ 	Ατομική εργασία
15:45-16:00	ΚΕ.2: Διανομή πιστοποιητικών	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Τετράδιο εργασίας συμμετέχοντος ΚΕ ▪ Πιστοποιητικά 	Παρουσίαση

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β – ΛΙΣΤΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΚΑΤ'ΟΥΣΙΑΝ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ
ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	
1.1: Τα δικαιώματα του παιδιού – το διεθνές και περιφερειακό πλαίσιο	Δικαιώματα του παιδιού • διεθνείς προδιαγραφές • νομικά • βέλτιστες πρακτικές
1.2: Θεμελιώδεις αρχές (Υπο-Ενότητες Α-Δ)	Δικαιώματα του παιδιού • διεθνείς προδιαγραφές • νομικά • βέλτιστες πρακτικές
1.3: Τα δικαιώματα του παιδιού στο εθνικό πλαίσιο	Δικαιώματα του παιδιού • διεθνείς προδιαγραφές • νομικά • βέλτιστες πρακτικές • εθνική νομοθεσία
1.4 Προαιρετική άσκηση: Τα δικαιώματα του παιδιού στο επαγγελματικό πλαίσιο	Δικαιώματα του παιδιού • διεθνείς προδιαγραφές • νομικά • βέλτιστες πρακτικές • εθνική νομοθεσία
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	
2.1: Παιδική ανάπτυξη και επικοινωνία	Παιδική ανάπτυξη
2.2: Σημαντικοί παράγοντες για την παιδική ανάπτυξη και επικοινωνία	Παιδική ανάπτυξη
2.3: Αναπτυξιακοί, προσωπικοί και κοινωνικοί παράγοντες που μπορεί να επιδρούν στην επικοινωνία	Παιδική ανάπτυξη και επικοινωνία
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	
3.1 Γιατί πρέπει οι επαγγελματίες να επικοινωνούν με τα παιδιά;	Βασικές γνώσεις επικοινωνίας
3.2 Πότε πρέπει να επικοινωνούν οι επαγγελματίες με τα παιδιά;	Βασικές γνώσεις επικοινωνίας
3.3 Πού πρέπει να επικοινωνούν οι επαγγελματίες με τα παιδιά;	Βασικές γνώσεις επικοινωνίας • περιβάλλον • πρακτικές συμβουλές
3.4 Τι πρέπει να επικοινωνούν οι επαγγελματίες με τα παιδιά;	Βασικές γνώσεις επικοινωνίας • εμπιστευτικότητα
3.5 Τρόποι επικοινωνίας: Μη-λεκτική επικοινωνία	Δεξιότητες επικοινωνίας • παιχνίδια ρόλων
3.6 Τρόποι επικοινωνίας: αναγνώριση και υπερνίκηση εμποδίων στην επικοινωνία	Δεξιότητες επικοινωνίας • εμπόδια
3.7 Τρόποι επικοινωνίας: τόνος, γλώσσα και προσέγγιση φιλικά προς το παιδί	Δεξιότητες επικοινωνίας • προσέγγιση
3.8 Τρόποι επικοινωνίας: επικοινωνώντας με παιδιά που παρουσιάζουν προκλητικές συμπεριφορές	Δεξιότητες επικοινωνίας • συμπεριφορές • προκλήσεις
3.9 Τρόποι επικοινωνίας: επικοινωνώντας με εφήβους και νεαρά άτομα	Δεξιότητες επικοινωνίας • μεγαλύτερα παιδιά
3.10 Τρόποι επικοινωνίας: Εργαλειοθήκες δημιουργικής επικοινωνίας	Δεξιότητες επικοινωνίας • πρακτικά εργαλεία επικοινωνίας
3.11 Τρόποι επικοινωνίας: Σχεδιασμός για θετική επικοινωνία	Δεξιότητες επικοινωνίας • σχεδιασμός
3.12 Τρόποι επικοινωνίας: Παιχνίδια ρόλων για την επικοινωνία	Παιχνίδια ρόλων
3.13 Τρόποι επικοινωνίας: Συνεργασία για επίλυση των επικοινωνιακών δυσκολιών	Ομαδική εργασία
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 – ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	
4.1: Εισαγωγή στις κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου της Ευρώπης για μια φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη	Φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη - νομικά
4.2: Άσκηση στις Κατευθυντήριες Γραμμές	Φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη - νομικά